

Poštnina plačana
v gotovini

Naročnina za
celo leto 12 Din.
Posamezna šte-
v. 1.50 Din, za ino-
zemstvo 2 Din.
Naroča se pri u-
pravi v Ljubljani,
poštni predal 290

ŽENSKI LIST

GLASILO ZVEZE DELAVSKIH ŽEN IN DEKLET

Izhaja začetkom
vsakega meseca

Štev. 4

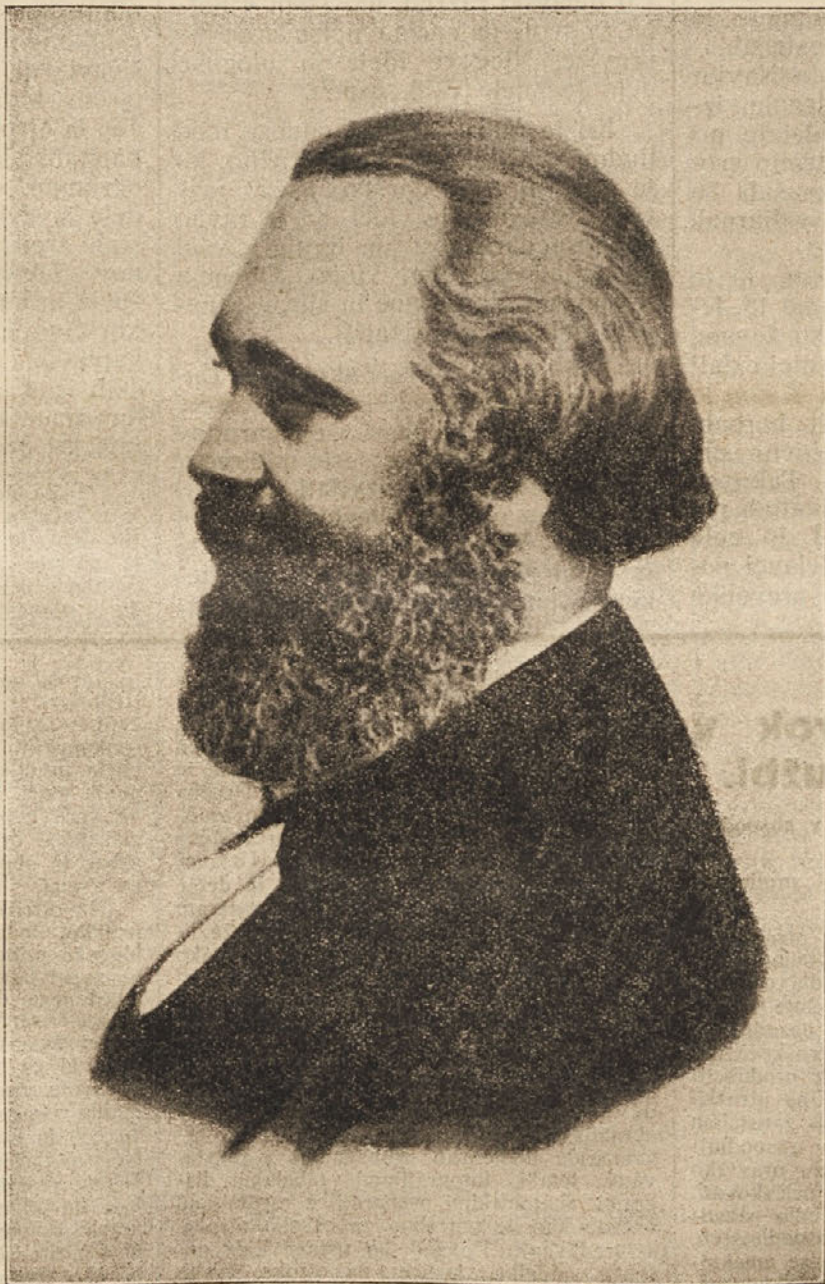
V Ljubljani, 1. aprila 1933

Leto X

Karl Marx in njegovo delo.

14. marca je minu-
lo 50 let, odkar je
končal svoje življenje
Karl Marx. Bil je usta-
novitelj nove znano-
sti o delu in o razde-
litvi dobrin, takozva-
nega marksizma.

Karl Marx se je
rodil 5. maja 1818 v
Trieru v Porenju. Nje-
gov oče je bil državni
pravdnik, žid po po-
kolenju, pozneje pro-
testant. Mladi Marx
je študiral pravo, nato
še zgodovino in filo-
zofijo, ter postal dok-
tor filozofije. V svojih
mladih letih je bil še
pristaš mešč. strank
in je kot tak sodelo-
val pri mešč. časopi-
silih. Vse bolj pa se je
v njem vzbujala re-
volucionarna zavest.
Videl je, kako je vse
življenje tesno zveza-
no z gospodarskimi
razmerami. Zato je
študiral z veliko vne-
mo politično ekono-
mijo. — Leta 1843. se je
poročil z Yenni, roj.
Westphalen, ki jo je
ljubil že iz dijaških
let. Od l. 1845. je
Marxova pot — poto-
vanje in preganjanje.
Prva postaja je bila
Pariz. V Parizu je
spoznal svojega naj-
večjega prijatelja, En-
gelsa, drugega velike-
ga borca za novo mi-
selnost. Sledilo je iz-
gnanstvo iz Francije, bivanje v Bru-
selju, leta 1848. »Manifest komuni-
stične stranke«. Tu sta Marx in En-
gels zgradila svoj svetovni nazor,
materijalizem, izgradila teorijo o

razrednem boju, o revoluciji itd.
Po kratkem bivanju v Nemčiji, v
Kölnu, je bil izgnan iz Nemčije
(1849), šel je preko Pariza v Lon-
don in ostal tam do smrti. V Londonu

kjer se je industrija najpreje razvila.
Z uvedbo stroja je postal delavec
popolnoma odvisen od delodajalca.
Največja je bila beda v velikih
mestih. Delavec je bil tu ločen od

je živel dolgo v ne-
popisni bedi, prenaša-
la pa je z njim vse te-
žave njegova žena,
verna družica njego-
vega borbenega živ-
ljenja. Ko sta prispela
v London, sta imela
že tri otroke, pričako-
vala je četrtega. Nista
imela niti za stanova-
nje. Prodala sta pohi-
štvo, da sta pomirila
upnike. Marx pa je bil
trden, ni se uklonil in
ni klonil. Njegova že-
na je pisala o njem:
Nikoli ni izgubil ži-
vega humorja in vere
v bodočnost, tudi v
najstrašnejših trenu-
tkih ne. Svojo rodbino
je silno ljubil. — V ve-
liki bedi in v slabih
razmerah je nadalje-
val svoje delo, s ka-
terim je hotel poma-
gati delavskemu raz-
redu in mu dati smer,
da si pribori svoje
pravice. Skupno s pri-
jateljem Engelsom je
delal na spisih, ki so
bili namenjeni v po-
moč milijonom bednih.
1859. je izšlo delo:
»Zur politischen Öko-
nomie« (politična ekono-
mija), 1867. pa »Das
Kapital« (Kapital).

Marx je opazoval
vse žalostne razmere,
ki so vladale tedaj
med londonskim de-
lavstvom. Anglija je
bila namreč dežela,

grude, nikamor se ni mogel obrniti po zaslužek in pomoč.

Točno pred sto leti, 1833, so začeli delati užigalice. Ta industrija se je kmalu razširila po Angliji. Ker je zdravju zelo škodljiva, so se začele po tvornicah pojavljati bolezni. Polovica delavcev so bili otroci pod 10. letom in mladi ljudje pod 18. letom. Med njimi so bili otroci, stari celo po pet in šest let. Delali so običajno 12, včasih tudi 14 ali 15 ur na dan. Večkrat niso imeli časa niti za obede, ker niso smeli zapustiti strojev. Te razmere so mogle nastati in obstojati le, ker ni bilo še nobenega zakona, ki bi ščitil delavca. Podjetniki so lahko izkoriščali ljudi brez najmanjšega ozira na njihovo zdravje in življenje. Podobne razmere so trajale tudi po drugih industrijah.

Tako sta n. pr. gospoda Naylor in Vichers, tovarnarja železnin, izjavila sledeče: Dečki, ki delajo pri visokih pečeh, nikakor ne trpijo vročine. — Temperatura je znašala 86 do 90 stopinj. Delali so v valjarnah od 6. zjutraj do 6. zvečer.

Leta 1844. je izšel zakon, ki je prepovedal mladostnikom pod 18. letom nočno delo, ravno tako ženam. Isti zakon določa, da ne smejo dalj delati, kakor 12 ur na dan. Zakon je bil sprejet po dolgotrajnih borbah. Podjetniki so izrabljali delovne sile še nadalje do skrajnosti. Tako so železnice (ki so bile v privatnih rokah) imele delovni čas (14, 16, celo 18 ur) tako dolg, da so delavci popolnoma obnemogli. Vsled prevelike

utrujenosti delavcev, so se dogajale železniške nesreče.

Vse to in podobne razmere je Marx spoznaval. Razmišljal je o njih, o človeku, o njegovi vrednosti, o njegovem delu, o vrednosti njegovega dela, o gospodarskih razmerah itd. Vse to je opisal v »Kapitalu«; vso to množico zapiskov o socialnih krivicah je zbral in iz nje postavil nov nauk. Nauk, da ima vsak delavec pravico do sadov svojega dela. Stroji so potisočeri človeške moči, vsepovsod se kopičijo industrijski izdelki, a ljudje, delavci, nimajo niti za najnujnejšo potrebo. Marx je razglabljal o vseh vprašanih dela in proizvodnje ter pozival delavski razred, naj stopi v borbo za svoje najenostavnejše človeške pravice. Njegove ideje in njegovo delo je imelo velik uspeh.

Ko je Marx študiral odnose med ljudmi, med človekom in družbo, ko je študiral gospodarstvo vsega razvoja človeštva, je videl, da je ravno ta, gospodarska stran, igrala v vsej zgodovini odločilno vlogo. Obenem je spoznal, da je moč in sila v skupnem delu, v organizaciji.

Zato je leta 1864. skupno z Engelsom ustanovil I. internacionalo, to je, zvezo delavcev vseh narodov in vseh držav. Kakor se je namreč v kaki deželi začela razvijati industrija, je tam nastalo obenem delavsko gibanje. Vse te posamezne pokrete je hotel Marx združiti in je dal delavski internacionali osmutek enot-

ne borbe in enotnega načina boja proti razredu izkoriščevalcev.

Neumorno delo, beda in pomanjkanje, napadi in preganjanje so izpodkopali Marxu zdravje, umrl je 1883. Njegova žena, ki mu je stala zvesto ob strani, je umrla dve leti pred njim. Pokopana sta v Londonu.

Ko je poteklo pol stoletja, kar je zatisnil svoje trudne oči, se ves svet spominja s spoštovanjem velikega moža, ki je vsem vzor človeka, delavca in borca. X.

Karl Marx:

Delo žen in otrok.

Kolikor stroji ne zahtevajo močnih mišic, postanejo sredstvo za uporabljanje delavcev brez močnega mišičevja ali s še nezrelo razvitim telesom, toda z gibčnejšimi udi. **Delo žen in otrok** je bila zato prva beseda kapitalistične uporabe strojev! To ogromno sredstvo za nadomestitev dela in delavcev je s tem takoj postalo sredstvo za uvrstitev vseh članov delavske družine brez razlike spola in starosti pod neposredno pokorščino kapitalu. Prisilno delo za kapitalista ni izpodrinilo samo otroških iger, ampak tudi pristo delo v domačem krogu, v območju **mravnih mej**, za družino samo.*)

*) Za časa velike bombažne krize, ki je v začetku 60. let — kot posledica ameriške državljanske vojne — divjala v Angliji, je poslala angleška vlada zdravnika dr. Smitha v nekaj okrožij bombažne industrije, da bi poročal o zdravstvenem stanju delav-

Otto Felix Kanitz:

Proletarski otrok v meščanski družbi.

I. poglavje: Proletarski otrok v gospodarskem življenju.

4. Otrok v socialističnem produkcijskem sistemu.

Popolnoma bo izkoriščanje otrok izginilo šele tedaj, ko bo sploh izginilo izkoriščanje v družbi; z njim bo padla množica pogojev, ki omogočujejo današnje izkoriščanje otrok. Izginili bodo mali nazadnjaški obrati, ki so glavno ognjišče otroškega dela, kajti čimbolj zaostal je kak produkcijski način, tembolj je navezan na otroško delo. To opažamo pri tehnično zaostalem poljedelstvu, pravtako pa tudi v gospodinjstvu, ki je v tehničnem pogledu pravtako zaostalo. Z gotovostjo smemo pričakovati, da bo v socialistični družbi izginilo nazadnjaško in socialno pritlikavo gospodinjstvo, ki zaslužuje žene in otroke in se umaknilo obliki tehnično naprednega skupnega, kolektivnega, velikega gospodinjstva.

Da bo v socialističnem produkcijskem načinu izginila beda proletarskih otrok, je samoposebi umevno. Družba bo prevzela skrb za dobrobit matere, kakor tudi za življenje otroka. Dejstvo, da žena, ki rodi otroka, opravlja socialno, družbi koristno

delo, bo najvišji vidik, ki bo vodil zakonodajo družbe. Družba bo vzgojila ženo v zavednega, enakopravnega člana družbe, odvzela bo materi, ki je zaposlena izven doma, skrb za otroka. Zaščita matere in otroka je pot k novemu življenju. Družba bo vzgojila in izobrazila celo vrsto moči, ki bodo stale materi in otroku brezplačno ob strani, babice in vzgojiteljice. Ustanovila bo porodnišnice, materinske in dečje domove, ki bodo otrokom in materam brezplačno na razpolago, kakor so to že — edinole — v socialistični družbi. Pravtako bo ta družba skrbela za najboljše organizacijo »Posvetovalnic«, ki bodo dostopne materam v najbolj oddaljenih krajih in ki jim bodo v oporo in pomoč v vseh vprašanih, ki se tičejo mater in otrok. Družba bo v najvišji meri skrbela za to, da bo vzgojila zdrave otroke in da bo ohranila materam zdravje. Široko bo organizirala higijensko propagando z razstavami, letaki, fotografijami, tabelami, diagrami, anatomskimi preparati, z razstavami vsega, kar je potrebno za oskrbo otroka, s predavanji. Povsod bo ustanavljala posebne oddelke, jaslice, za otroke, vsako podjetje bo imelo svoj »Dečji dom«, vsaka vas, da, celo kolodvorji bodo opremljeni s posebnimi prostori za otroke. Družba bo odgovorna za nego in vzgojo otroka, zato bo izobrazila matere in poklicno osebje, ki bo delalo po najmodernejših in najboljših navodilih. Otrok bodoče družbe ne bo, ko se mu bo zbudila zavest, osamljen, kakor

je otrok naših dni, marveč bo od prvih trenutkov, v katerih se bo zavedal, točno čutil in jasno spoznal, da je polnovreden in enakopraven član človeške družbe, ki bo imela pred seboj bodočnost, ki bo prežeta novih moči, novega veselja do dela in nove vere v bodoče dni. Pred otrokom socialistične družbe ne zija brezdanji prepad groze in obupa, kakor zija danes pred nami vsemi.

In otroško delo? V današnji obliki bo izginilo, toda v prekrasni obliki, ki je ni mogoče primerjati z današnjim stanjem, se bo zopet povrnilo. Ločitev šolskega in produkcijskega dela bo izginila. Igra, delo in učenje, vse bo povezano v enoti družabno potrebne, otroku primerne delo. In to delo, ki ga bodo otroci opravljali, v svesti si svoje vrednosti, radi in veselo, jim bo nudilo vse pravice, ki gredo tovarišu, ki se zaveda in zvesto izpolnjuje svojo dolžnost. Ne več tlačeni, ne več oropani vsega otroškega veselja, ko jih ne bo več ogrožala laž, da žive od miloščine, bodo ti otroci zrasli v ponosne, svobodne, polnovredne in stvariteljske osebnosti.

To enotnost pri igri, delu in učenju, to združitev vzgoje in produkcije v socialističnem družabnem redu je spoznal že proletaški pogled Karla Marxa. V resoluciji o otroškem delu je dejal:

»Menimo, da je stremljenje moderne industrije, pritegniti otroke in mlade ljudi obojega spola v sodelovanje pri delu družabne produkcije, napredno, zdravo in

Vrednost delovne sile ni bila določena samo z delovnim časom, potrebnim za vzdrževanje odraslega delavca, ampak tudi z delovnim časom, ki je potreben za vzdrževanje njegove družine. Ko pa pritegnejo stroji vse člane delavske družine k delu, se **delovna sila moža razvrednoti**. Cela družina z n. pr. štirimi delovnimi silami stane morda več kakor poprej samo delovna sila moža, toda zato pridejo štirje delavniki namesto enega. Štirje morajo dobavljati kapitalu ne samo delo, ampak tudi večdelo, da bi mogla družina živeti. Leta 1845. poroča neki angleški pisatelj: »Prirastek števila delavcev je bil velik, ker so može z ženami vedno bolj nadomeščali, zlasti pa odrasle z otroki. Tri deklice s 13 leti, s plačami 6—8 šilingov na teden, so nadomestile moža v zrelih letih, ki je dobival po 18—45 šilingov.« Ker nekaterih družinskih poslov, n. pr. pestovanja in dojenja

cev. Poročal je m. dr.: »V čisto zdravstvenem oziru, da ima kriza marsikako prednost. Delavske žene da so zdaj prišle do potrebnega odmora, tako da lahko doje svoje otroke, namesto da bi jih zastrupljale s kakim opiatom. Dalje imajo priliko, da se uče kuhanja. Nesreča je bila edino ta, da ob tej priliki, ko so se baš učile kuharske umetnosti, niso imele nič jesti. Prav tako so ljudje izkoristili krizo, da so dali delavske hčere v nalašč za ta namen prirejene šole učiti šivati. Ameriška revolucija in celo svetovna kriza sta torej morali priti, da so se delavske deklice, ki predejo za ves svet, lahko učile šivati! V taki meri si torej kapital — v regularnih časih — prilasča tudi čas za družinsko delo.«

upravičeno, čeprav je način, s katerim je to stremenje pod vodstvom kapitala uresničeno, odvraten.

V pametnem (racionalnem) ustroju družbe naj bi bil vsak otrok od svojega devetega leta produktiven delavec. Pravtako, kakor naj bi ne bil noben odrasel človek oproščen zakona narave, dela, da lahko živi, je in se udejstvuje, toda ne le z glavo, marveč tudi z rokami.«

V »Kapitalu« pa pravi še jasneje: »Iz tovarniškega sistema je vzbrstela kal vzgoje bodočnosti, ki bo združevala za vse otroke gotov način produktivnega dela s poukom in telesnimi vajami, ne le kakor metoda za zvišanje produktivnosti družbe, temveč kakor edina metoda za vzgojo vsestransko razvitih ljudi.«

Toda, čakati ne smemo, da bo socializem odrešil naše otroke. Ne smemo držati rok križem, marveč jih moramo že danes z vso silo pripraviti na njihovo bodočo nalogo. Naši otroci bodo gradili socialistično družbo! Danes že moramo storiti vse, kar je v naših močeh, da osvobodimo otroke najhujšega pritiska, s katerim pritiska nanje trojno delo, trojno izkoriščanje, s katerim jih obremenjuje popolna nemoč gospodarske obrambe. Tu bo potrebno mnogo premisleka pri proletarskih starših, mnogo socializma v vsakdanjem življenju. Predvsem se bo morala izvršiti temeljita izprememba v proletarski družini sami. S tem pa smo prišli do poglavja, ki obravnava proletarskega otroka v družini sami.

otrok itd. ni mogoče čisto zatrei, morajo kapitalu zapisane družinske matere več ali manj najemati namestnike. Delo, ki ga zahteva družinski konzum, kakor šivanje, krpanje itd., je treba nadomestiti z nakupovanjem gotovega blaga. Zmanjšanje domačega dela sili torej k povečanim denarnim izdatkom. Zato rasejo stroški za vzdrževanje delavčeve družine in se izenačujejo z večjimi dohodki. Pri vsem tem postaneta varčnost in smotrnost pri porabljanju in pripravljanju življenjskih potrebščin nemogoči.*)

Tudi oblika pogodbe med delavcem in kapitalistom se je spremenila, odkar je začel kapital kupovati nedorasle in poldorasle. Poprej je delavec prodajal svojo lastno delovno silo, s katero je razpolagal kot formalno svobodna oseba. Sedaj prodaja ženo in otroka; postal je trgovec s sužnji. Povpraševanje po delu otrok je često tudi po obliki enako povpraševanju po črnih sužnjih, kakor smo bili navajeni brati o njem v ameriških časniških inseratih. Še v najnovejših (1864—1866) poročilih »Komisije za delo otrok« najdemo v resnici grozovite poteze pravih trgovcev s sužnji pri delavskih starših, kadar barantajo za otroke, kljub važnemu dejstvu, da so odrasli moški delavci od kapitala izvojevali omejitve dela žen in otrok v angleških tovarnah.

Posledica na ta način povzročene razkrajanja družinskega življenja je **ogromna umrljivost delavskih otrok** v prvih letih njihovega življenja. V Angliji je 16 okrajev, kjer pride na 100.000 živečih otrok pod enim letom na leto povprečno samo 9000 smrtnih slučajev (v enem okraju celo samo 700).

v 24 okrajih od	10.000	do	11.000
» 39 » »	11.000	»	12.000
» 48 » »	12.000	»	13.000
» 22 » »	20.000	»	21.000
» 25 » »	21.000	»	22.000
» 17 » »	22.000	»	23.000
» 11 » »	23.000	»	24.000

v Hoo, Wolverhamptonu in Ashtun-under-Lyne med 24.000 in 25.000.

V Prestonu, Nottinghamu in Stockportu od 25.000 do 26.000;

v Bradfordu in Wisbeacku do 26.000;

v Manchestru 26.125.

Kakor je pokazala uradna zdravniška preiskava leta 1861, je visoki umrljivosti dojenčkov krivo — če

*) O teh dejstvih, ki jih oficialna politična ekonomija prikrija, imamo obilo materiala v poročilih angleških tovarniških inšpektorjev, »komisije za delo otrok«, in zlasti tudi v poročilih o javnem zdravstvu (v Angliji).

se ne oziramo na krajevne slučajnosti — v prvi vrsti zaposlenje mater izven doma in odtod izvirajoče zanemarjanje in grdo ravnanje z otroki, m. dr. neprikladna hrana, pomanjkanje hrane, krmljenje z opiatom itd.; temu se pridruži še naravna odtujitev mater od otrok in kot posledica tega izstradanje in namerno zastrupljanje. V takih podeželskih okrajih »kjer je zaposlenje žensk minimalno, je umrljivost (dojenčkov) nasprotno najmanjša.«

Iz kapitalističnega izkoriščanja dela žen in otrok izvirajoče **moralno hiranje** so popisali Frid. Engels v svojem »Položaju delovnih razredov v Angliji« in drugi pisatelji tako izčrpno, da tu na to samo opozarjam. Izrabljanje nezrelih ljudi kot golih strojev za izdelovanje večvrednosti je povzročilo strašno duhovno otopelost, ki jo moramo dobro razlikovati od one prirojene nevednosti, ki pušča duha nevzgojenega, ne da bi s tem pokvarila njegovo razvojno sposobnost, njegovo naravno plodovitost. Ta otopelost je končno prisilila celo angleški parlament, da je v vseh industrijah, spadajočih pod tovarniški zakon, postavil ljudskošolski pouk za zakoniti pogoj zaposlitve otrok izpod 14. leta. Duh kapitalizma jasno odseva iz zanikrno sestavljene teksta takozvanih vzgojnih klavzul v tovarniškem zakonu, iz pomanjkanja sposobnih upravnih organov za njih izvajanje, iz odpora tovarnarjev samih proti temu občnemu zakonu in iz njihovih praktičnih ukan in zvijač, da bi se jim izognili. 30. junija 1857. poroča angleški tovarniški inšpektor Leonhard Horner: Zakon »ne določa nič drugega razen tega, da morajo biti otroci zaprti dnevno tri ure med štirimi stenami nekega prostora, imenovanega šola, da mora otrokov delodajalec dobiti o tem vsak teden potrdilo od osebe, ki se podpiše kot šolski učitelj ali šolska učiteljica s svojim imenom«. Preden je bil izdan izboljšani tovarniški zakon (l. 1844.), so bila taka potrdila neredko podpisana s križem, ker šolmaster ali šolmasterica sama ni sta znala pisati. »Vendar pa,« poroča Leonhard Horner 31. oktobra 1856., »niso to samo taki nesrečni brlogi, kjer dobivajo otroci samo šolska naznanila, ne pa pouka; kajti v mnogih šolah, kjer je učitelj zmožen, ostanejo njegovi naporji skoro popolnoma brezuspešni spričo pisane kopice otrok raznih starosti od trehletnih dalje, tako da postane človek vrtoglav. Njegovi dohodki, v najboljšem slučaju revni, so popolnoma odvisni od višine plače, ta pa od največjega števila otrok, ki se

dajo zbasati v eno sobo. Vrh tega pomanjkanje šolske oprave, pomanjkanje knjig in drugega učnega materiala in moreče učinkovanje smrdečega in zoprnega zraka na uboge otroke same ovira pouk. Bil sem v mnogih takih šolah, kjer sem videl cele vrste otrok, ki niso delali absolutno nič; in to se potrjuje za obiskovanje šole in ti otroci se štejejo v uradni statistiki za take, ki so uživali pouk.« Kot primer za zahrbtnost, s katero daje kapital zakonu brco, naj navedemo še sledeče mesto iz poročila angleškega tovarniškega inšpektorja A. Redgravea 30. junija 1857.: Po določbah zakona za tiskarne katuna in podobne obrate »je bil dolžan vsak otrok, preden so ga zaposlili v taki tiskarni katuna, v teku 6 mesecev neposredno pred prvim dnevom svoje zaposlitve obiskovati šolo najmanj 30 dni in nič manj kakor 150 ur. Dokler je zaposlen v tiskarni, mora prav tako v teku vsakih 6 mesecev obiskovati šolo po 30 dni in ne manj kakor 150 ur. In sicer se mora vršiti obisk šole med 8. uro zjutraj in 6. uro popoldne in ne sme znašati manj kakor 2½ uri ter ne več kakor 5 ur v enem dnevu«. Kako je zdaj kapital izvajal te zakonske določbe? »Navadno hodijo otroci 30 dni zaporedoma dopoldne in popoldne, vsak dan 5 ur v šolo in če je 30 dni konec, tako da je predpisana vsota 150 ur dosežena — če so, da govorimo v njih lastnem jeziku, če so skončali svoje knjige — se vrnejo v tiskarno in jih šola šest mesecev več ne vidi, dokler ne pride novi šolski obrok in potem ostanejo spet v šoli toliko časa, dokler spet ne skončajo knjig... Mnogo mladine, ki je na ta način zaključila predpisanih 150 šolskih ur in prebila 6 mesecev v tiskarni, je potem prav tako daleč kakor ob začetku... seveda so vse spet pozabili, kar so si bili prej z obiskom šole pridobili.«

S pretežnim dodajanjem otrok in žen k delovnemu osebju so stroji končno zlomili odpor, ki ga je moški delavec v manufakturi še imel proti despotstvu kapitala.

Kaj je Marx proletarki (delavski ženi)?

Nekaj njegovih besedi:

»Ker za delo s strojem niso potrebne močne mišice, zato je postal stroj sredstvo, s katerim je kapitalist lahko začel uporabljati delavce, ki nimajo močnih mišic in ki telesno še niso dozoreli, imajo pa zato toliko gibčnejše ude. Žensko in otroško delo, to je bilo prvo geslo, ko je začel kapital uporabljati stroje!«

»Stroj je tudi v temelju spremenil formalno posredovanje v kapitalističnem razmerju, spremenil je pogodbo med delavcem

in kapitalistom. Na podlagi blagovne menjave je bil prvi pogoj, da sta si stala nasproti kapitalist in delavec kot svobodni osebi, kot neodvisna posestnika svojega blaga, ta je imel denar in proizvodna sredstva, oni pa delovno silo. Toda sedaj pa kupuje kapital nedorasle ali na pol dorasle. Preje je delavec prodajal svojo lastno delovno silo, ki je bila njegova, ker je bil svobodna oseba. Sedaj pa prodaja ženo in otroka. Postal je trgovec s sužnji.«

»Meščanska družba je strgala genljivo sentimentalni pajčolan z družinskega razmerja in ga spremenila v golo denarno razmerje.«

»Čim manj je potrebno za ročno delo spretnosti in moči, to se pravi, čim bolj se razvija moderna industrija, tem bolj izpodriva žensko in otroško delo delo moža. Razlike v spolu in starosti nimajo nobenega družabnega pomena več za delavski razred. Samo delovno orodje še obstoji, ki stane več ali manj, kakršne je pač starosti to orodje ali kakršnega je spola.«

»Proletarec nima ničesar; njegovo razmerje do žene in otroka nima nič skupnega z meščanskim družinskim razmerjem.«

»Kaj je temelj sedanji, meščanski družini?

Kapital, zasebno izkoriščanje. Popolnoma razvita je družina samo za meščansko družbo; dopolnjuje pa jo to, da proletarec mora biti brez družine, dopolnjuje jo javna prostitucija.«

»Meščansko govoričenje o družini in vzgoji, o nežnem razmerju med otroci in starši je toliko ogabnejše, čim bolj se trgajo zaradi velike industrije vezi v proletarski družini in postajajo otroci samo kupčijski predmet in delovno orodje.«

»Meščan gleda v svoji ženi samo proizvodno sredstvo. Sliši, naj bi se izkoriščala proizvodna sredstva skupno, in si zato ne more misliti nič drugega nego to, da bodo tudi žene prav tako vsem skupne.«

Niti ne slutiti, da gre prav za to, da bi žene ne bile več samo gola proizvodna sredstva.«

»Naši meščani, ki niso zadovoljni s tem, da so jim na razpolago žene in dekleta njihovih proletarcev, da ne govorimo o oficijelni prostituciji, uživajo še posebno v tem, če si drug drugemu zapeljujejo soproge.«

Meščanska družina je res tista družina, v kateri so žene vsem moškim skupne.«

»Toda meščanska družba ni skovala samo orožja, ki ji bo prineslo smrt; rodila je tudi moše, ki bodo to orožje rabili — rodila je moderne delavce, proletarce.«

»Proletarsko gibanje je samostojno gibanje ogromne večine v korist ogromne večine.«

Polovico te ogromne večine tvorijo žene. Torej morajo sodelovati v tem gibanju tudi žene! Kje so te žene? To so tiste žene, ki so rodile proletarce, rode proletarce in bodo rodile proletarce: to so proletarke.

Kdo je proletarki s tako jasnimi besedami označil, kje ji je mesto, kakšna je njena naloga?

Karl Marx, veliki borec za svobodo delavskega razreda, veliki znanstvenik, ki je razsvetlil najtemnejše kote kapitalističnega proizvodnega načina, znanstvenik, čigar ugotovitve sprejema tudi meščanska znanost, pa vendarle trdi, da se je ta Jud v vseh stvareh motil. Bil je namreč Jud in naši znanstveniki, ki so sicer precej židovskega duha, morajo to ponavljati na vsakem koraku. Nek zdravnik je napisal o Marxu silovito učen članek, v katerem najmanj tridesetkrat povdarja to Marxovo židovstvo. Ta zdravnik je liberalen gospod. Čeprav je liberalen gospod, vendar se s klerikalci popolnoma strinja v tem, da je vse, kar je židovsko, proketo. Tudi naši

pobožni klerikalci so nekoč v neki brošuri »S krampom in gorjačo!« zapisali o socializmu tole: »Boter socializma je bil Marx. Po rodu je bil Nemeč, po krstu protestant, po krvi Jud.« Trije naglavni grehi torej. In še so zapisali klerikalci: »Socializem je nemškega in judovskega rodu.« Pozabili so samo povedati svojemu vernemu ljudstvu, da je bil tudi Kristus Jud. Toda na take »malenkosti« človek lahko pozabi. Proletarka pa ne sme pozabiti na to, da sicer ni važno, kaj misli slovenska gospoda in slovenska inteligenca z leve in desne o židovstvu, pač pa se mora vedno zavedati, da je ta skladnost v nazorih znak, da bo ta gospoda nekoč stala združena prebujenemu delavstvu nasproti. To je važno.

Za ta trenutek pa mora biti delavstvo, morata biti proletarec in proletarka pripravljena. Pripravila se bosta, če si bosta zapisala Marxove besede v svoje srce.

Petdeset let je že, odkar je Marx umrl. Njegova beseda je že razgibala množice. Toda to valovanje je splahnelo. Tisti, ki so izdali Marxa in delavstvo, so gnali proletarca na morišče — v svetovno vojno.

Danes pa proletarka ve, za koga bo žrtvovala sebe in svoje otroke. Danes pa raste seme v visoko drevo, Marxova beseda postaja meso. In spet gre po Evropi strah, samo da je ta Evropa danes cel svet.

Kje je rešitev?

Marx je pokazal osnovo razredne družbe, odkril je vzroke, ki ustvarjajo dve družabni plasti; razred izkoriščevalcev in razred izkoriščanih in boj med tema razredoma. Dokazal je tudi, da se družba neprestano izpreminja in razvija in da bo vsled boja proletarijata izginil tudi kapitalistični družabni sistem, ki ga bo nadomestila socialistična brezrazredna družba. K. Marx je torej osvetlil proletarijatu vzroke njegovega zatiranega položaja, mu pokazal pot k osvoboditvi in mu dal vero in prepričanje v zmago. Njegovi nauki so zlasti za nas proletarske žene zelo važni. Marksizem je prvi priznal nujno potrebo ženine enakopravnosti, sodelovanja in soodločanja v družbi, samo marksizem daje oporišče za pravilno motritev ženskega vprašanja in le v socializmu je njegova rešitev.

V razredni družbi, kjer je slabši podrejen močnejšemu, je proletarka dvakrat podrejena: kot pripadnica proletarijata je podložna vladajočemu razredu, kot žena pa mora biti pokorna možu, kajti razredni sistem sega tudi v razmerje med možem in ženo in določa tudi tu gospodarje in zavisne. Ako vrši žena samo gospodinjsko delo, ako ne zasluži sama in je mož rednik družine, se pridruži njeni razredni in spolni podrejenosti še tretja: gospodarska. Tako je odrejen proletarki v vsaki družbi: v suženjstvu starega veka, v srednjeveškem tlačanstvu in v današnji kapitalistični družbi — najslabši položaj. Toda razredne podrejenosti v prejšnjih družbah ni občutila zavestno in živo, ker jo je zadevala le posredno po možu, ki je bil njen gospodar, a tudi zaščitnik. Z zunanjim življenjem se ji ni bilo treba boriti, pod domačim krovom je bila gospodarsko preskrbljena. Šele kapitalizem je uvrstil tudi žene, ki morajo same služiti kruh, v delovno razmerje proletarijata, z vsemi, iz tega razmerja izvirajočimi posledicami. Vidimo pa, da je tudi tu žena na slabšem: najnižje plače, skoraj brez upanja na napredovanje in izboljšanje, nezadostno upoštevanje njenih telesnih moči in posebnosti in njene materinske naloge. Pri delavkah-materah se pridruži temu popolno pomanjkanje preskrbe otrok v času, ko mora mati na delo. Tako delavka-mati ne žrtvuje kapitalu za najmanjšo plačo le

vseh svojih moči, ampak tudi svoje otroke, njihov materijalni in duševni dobrobit. Tudi nedostajanje političnih pravic, to se pravi, da žene ne smejo voliti in biti izvoljene, da nimajo v javnosti besede in ne morejo soodločati, tudi to je naša razredna usoda in ne ženska, kot se je mislilo v prejšnjih časih demokracije. Zakaj dandanes imajo tudi možje-proletarci vedno manj pravic in se jim obračajo večkrat celo v škodo. Končno spada k značilnostim razredne družbe tudi uredba malih zasebnih gospodinjstev, ki škodujejo ženi telesno in duševno, ker ji ne dopuščajo skoraj nikakega oddiha in počitka.

Tako vidimo, da je vzrok ženinega podrejenega, manjvrednega položaja družabni razredni sistem in njegov vrhunec: kapitalizem, v katerem živi maloštevilna družabna plast od dobička, ki ga ustvarjajo ogromne množice delovnega ljudstva. Ako hočemo, da nam bo kdaj bolje, da bomo svobodne in enakopravne, moramo stopiti v vrsto onih, ki se bore za pravično družabno ureditev, za socialno, gospodarsko in politično enakost vseh ljudi.

To pa je samo marksizem, ker ima v Marxovih znanstvenih izsledkih in v njegovem delu edini pravi kažipot in poročstvo za dosego tega smotra. Enako plačilo za enako delo, posebno zavarovanje žene z ozirom na njen drugačni telesni stroj in materinstvo, družabno priznanje materinstva, popolna gospodarska, družabna in politična enakopravnost, pravno in praktično uveljavljena povsod, podružabljenje gospodinjstva in vzgoje — to so same socialistične zahteve, ki niso postavljene le zato, da vrnejo ženi človeško in družabno ravnopravnost, ampak tudi zato, ker je njihova udeležitev pogoj socialistični družbi, ker socialistična družba ne more obstajati brez teh osnov.

Vendar vse žene še niso prišle do tega spoznanja in ubirajo različna pota, da bi si pomagale iz bede in zatiranja. Največji vpliv ima nanje cerkev. Cerkev trdi, da je osvobodila ženo suženjstva in ji je vrnila človeško dostojanstvo. Še več: da jo je dvignila celo nad moža, ker je povzdignila materinstvo v kult (češčenje). Koliko je v teh trditvah realne resnice, se prepričamo, ako pogledamo nekoliko zgodovino, cerkvene nauke in resnično življenje.

Cerkev je še v šestem stoletju odrekala ženi dušo. Cerkveni učenci jo imenujejo nečistnico, Eva je zapeljala Adama v greh, zato ji je bog velel: »V bolečinah boš rodila« in »Žena naj bo možu pokorna«. Še dandanes mora obljubiti žena pri poroki svojo pokorščino možu, ki je »glava in gospodar družine«. Sv. Pavel pravi: »Mož je podoba in slava božja, žena pa je možu čast«. Katoliški kult matere osvetljuje dejstvo, da cerkev strogo obsoja nezakonsko mater in pogosto jo božji služabniki v cerkvah javno sramote. Iz tega vzroka so tudi proglasili Marijino brezmadežno spočetje, vsekakor zelo pozno, saj protestanti ne verujejo v to. Dar božji so otroci, toda v vojni blagoslovlja cerkev orožje, ki mori najkrepkejšo sinovo žalujočih mater. Cerkev sicer pridiga bratstvo in enakost med ljudmi, toda to je samo duhovno. Resnične in praktične enakopravnosti ne more priznati, ker sloni vsa njena zgradba na nadrejenosti in podrejenosti. Papež je poglavar cerkve, pod njim so kardinali, nato škofje, potem po vrsti duhovniki nižjih kategorij. Prav natančno je izdelana ta uradniška lestvica. Celó v nebesih niso enaki, tudi tam vlada službena podrejenost. Bog, pod njim svetniki, ki imajo razna opravila, kakor pomoč v boleznih, zaščita v raznih nadlogah, nato angeli, vojne trume s svojimi vojskovodji, arhangeli. Torej niti v nebesih ne morejo biti brez vojske!

Cerkev se upira pridobitnemu delu žene, češ, da to trga ženo iz družine, ki je s tem oslabilna in propada. Res je, da je nekdanja oblika družine v razsulu, toda pridobitno delo žene ni vzrok temu, temveč šele posledica. Družino je uničil kapitalizem, ki ji je vzel vse gospodarske funkcije. Družina je bila trdna tedaj, ko je bila temelj gospodarstvu, ko je preskrbovala družbo z gospodarskimi potrebščinami. To delo pa je prevzel kapitalizem, ker ga izvršuje s stroji hitreje, ceneje, bolje in v večjem obsegu. Družinski člani so postali doma odveč in so se morali udinjati stroju. Tako tudi žene in celo otroci. Torej ne ženino pridobitno delo, temveč kapitalistični način proizvodnje uničuje družino v nekdanjem smislu. In če cerkev zahteva, naj bi bila delavčeva mezda tako velika, da bi mogla živeti družina brez zaslužka matere in otrok, so to samo besede, brez praktične vrednosti. Kajti kapitalizem sloni na dobičkarstvu in temu načelu se ne more odpoovedati, če noče uničiti samega sebe. V posnetku iz Marxovega »Kapitala«: »Delo žen in otrok«, ki ga objavljamo danes v listu, vidimo jasno mnogostranske prednosti in razne vire dobička, ki jih prinaša kapitalu pridobitno delo žene in otrok.

Če bi torej hotela cerkev resnično osvoboditi vse ljudi, bi se morala boriti proti kapitalizmu, ki je vir vsega zla. Toda kapitalizem cerkev, kljub papeževim okrožnicam in enciklikam, pridno podpira, saj je sama lastnica velikanskih kapitalov. Tudi razredni sistem odobrava in pridiga pokorščino in podložništvo.

Tako cerkev ne more osvoboditi žene in proletarijata. Njeno prizadevanje pridobiti žene, v kolikor je uspešno, škoduje proletarijatu, ker zatesnjuje ženam razredno zavest in jih odvrača od razrednega boja, ki edini more rešiti proletarijat.

V spomin K. Marxa vas prosimo, sodružice, samo eno: premislite dobro naša zgornja razmotrivanja in odgovorite potem jasno in določno na vprašanje: odkod trpljenje proletarske žene in kje je njena rešitev? V tem pravilnem odgovoru in v naši trdni volji je najuspešnejša proslava proletarke svojemu največjemu učitelju in voditelju — Karlu Marxu. P.

Žena v boju za omiljenje zakona proti odpravi plodu.

Današnja gospodarska kriza zavzema vedno večji obseg, tako da ne tira v obup samo delavstva, marveč sega že precej visoko v srednji stan.

Razume se, da beda in teža vsestranskega pomanjkanja kvarno vpliva tudi na ustanovo družine, ki tvori podlago družbi in državi.

Izmenjava blaga med državami se vsled vsestranske finančne neurejenosti čedalje bolj obustavlja tako, da se vidijo podjetniki primorani ustavljati svoje obrate, delavci očetje romajo iz kraja v kraj za zaslužkom, napol odrasli otroci iščejo istotako možnosti, z lastnim pridobivanjem življenjskih potrebščin razbremeniti starše in morda prihraniti zadnji košček kruha še mlajšim članom svoje družine. Matere hodijo v skrajnem obupu od hiše do hiše s svojim najmanjšim na roki prosit milodarov; dogaja se tudi, da se za to odloči celo mož-oče.

Tako se godi danes ročnemu delavcu, a tudi družine srednjega stanu že zagrinja polagoma val gospodarske bede. Zlasti to občutijo državni nameščenci, katerim države ne morejo redno izplačevati njihovih plač ter še od istih odreja odtegljave v raznih

oblikah. Mnogo je pa tudi upokojujencev, ki imajo še nepreskrbljene otroke, torej tudi teh ni zavidiati, ker se jim godi enako slabo kakor njihovim še službujočim drugom.

Ni treba posebej povdarjati, da nosi najtežje breme teh splošnih težav žena-mati, kateri je poverjena skrb za prehrano družine in vzgojo otrok. Se neznosnejše pa po staja to breme ženam, katerim se ob takih razmerah obeta ponoven naraščaj družine. Ni torej čudno, da v takem obupu zgrube razsodnost ter se v nadi, da se tozadevno olajšajo in razbremenijo, zatekajo k raznim sredstvom in dejanjem, s katerimi si pa svoj položaj običajno z lastno boleznijo še poslabšajo ali pa s tem, da ležejo v prerani grob in pahnejo svoje že živeče otroke v še hujšo nesrečo.

Predvsem je najnujnejše, da se žene, ki tega še ne vedo, pouči, kako preprečiti spočetje, da se tako morejo izogniti splavom, kateri, če so prepogosti in preštevilni, škodujejo zdravju žene ter so tudi sicer iz čustvenih ozirov zelo neprijetna zadeva.

Tudi nam zdrav razum in socialni čut narekujejo, da terjamo uzakonitev splava po zdravniku tudi na podlagi socialne indikacije, t. j. po ugotovitvi, da bi bilo rojstvo otroka v socialno breme materi oziroma družini.

Sicer se napram tem zahtevam kaj rado ugovarja s strani onih, ki so prej omenjenih težav in gorja obvarovani, oz. imajo možnosti, da se sproti obvarujejo. Eden takih ugovorov je strah pred »depopolizacijo«, t. j. raznarodovanjem, češ, da po nazadovanje porodov naš mali narod še bolj oslabele.

Vsak razsoden človek, ki nima tozadevno postranskih nagibov, mora pritrditi, da bo boljše, ako bo narod sicer maloštevilnejši, zato pa krepkejši telesno in duševno ter zadovoljen na svoji zemlji in si znal tudi ustvariti položaj, ki mu pripada med ostalimi narodi.

Ni pa narodu v čast, korist in prospeh, ako tvorijo njegovo večino duševni in telesni slabiči, katere ustvarja vsestransko pomanjkanje ob preobljuditvi.

Ali pa morda opravičuje odklonitev teh zahtev pomanjkanje delovne sile, ki naj bi v tem slučaju nastala? Nikakor ne! Saj je temu odpomogla tehnika, ki je izumila in še izumlja stroje, ki človeško delo postoterijo, da celo potisočeriijo.

Ali pa obstoja morda strah pred nazadovanjem konzuma, češ, kdo bo pa povžil in porabil vse življenske dobrine? Brez strahu to opravijo že posestniki kapitalisti, ki sežgo, zmečejo v morje ali kakorkoli uničijo proizvode, za katere ne morejo dobiti zaželjenih dobičkov. Tudi strah, da država ne bi imela zadostne obrambne sile, ni upravičen, kajti tehnika in kemija tudi to nadomestita. Za smrtno koso in pohabljenje pa vendar ni potrebno, da se še posebej rodi in trpi. Da bo pa zdrav, krepek in zadovoljen narod znal čuvati in braniti svojo državo, pa ponovno povdarjamo.

Tudi verskim načelom, ako izločimo dogme, lahko stvarno oporekamo. Nekateri so mnenja, da naj človek ne posega v božje odločitve, kolikor bog otrok da, toliko naj se jih sprejme. Bog, ki skrbi za vsakega ptička in črvička, bo skrbel tudi za otroka. Tako pravi teorija teh ljudi. Vsakdanje življenje nam pa kaže, da imajo ptički in črvički možnost, da si hrano sami poiščejo, oblekca pa zraste na njih, oni nimajo morale civilizacije in kulture, ki jim nalagata dolžnosti, tudi kazenski zakoniki jih ne zasledujejo in trpinčijo. Tudi vidimo, da verski nauki ne prepovedujejo posegati v božjo naravo, kjer je treba ali mogoče pridobiti človeštvu novih dobrin, oz. obvarovati ga zla, sicer ne bi smeli n. pr. postavljati na poslopja strelovode in bi morali

čakati, da bi premog, zlato in druge rude zrasle iz zemlje.

Torej, kakor vidimo, ni nikake upravljene sile, ki bi mogla zapovedovati ubogi, revni, strpinčeni ženi, da mora roditi novo revščino, novo in še večje gorje sebi in svoji družini ter s tem oškodovati in obremeniti ves svoj narod, svojo državo. Odvisno je le od našega poguma, da zahtevamo tozadevne, času in razmeram primerne zakone, ter od razuma, socialnega čuta in naprednosti duha merodajnih zakonodajalcev, ki imajo vso možnost preprečiti nadaljevanje bede našega naroda.

Žene, bodimo odločne in vztrajne v teh zahtevah in upajmo, da imamo na merodajnih mestih razumne in pravične ljudi, ki se bodo izkazali vredne našega zaupanja.

Po svetu in doma.

Jugoslavija, Rumunija in Čehoslovaška so sklenile trozvezo. Obljubile so druga drugi vzajemnost v političnih, gospodarskih in vojaških stvareh. Trozveza zahteva zase priznanje, da je vesela.

To dejstvo bo važno že v ponovnih pogajanjih med Rumunijo in Rusijo glede pakta (dogovora) o nenapadanju. Nekateri listi dvomijo, da bodo pogajanja gladko potekla.

V Nemčiji so se dne 5. marca vršile volitve v državni zbor. Ker imajo tam narodni socialisti, t. j. nemški fašisti, vse v rokah, je jasno, da so potekle njim v prid. Godila so se velika nasilstva že pred, med in še večja po volitvah. Pred volitvami so prepovedali že vse komunistične in tri četrte socialdemokratskih časopisov. Prepovedali so vsako agitacijo po radiu, razen Hitlerju in njegovim fašistom. Zaprli so že pred volitvami okrog 9000 komunističnih voditeljev.

Naenkrat pa je v predvolivni borbi nastal požar in zgorel je — nemški parlament. Bila je to lepa pretveza za tisoče aretacij in preganjanje socialističnih in komunističnih pristašev. Levičarski tisk in pa vsi inozemski časopisi so več ali manj odkrito pisali, da so zažgali parlament hitlerjevski fašisti sami. Novi (parlament) državni zbor je zboroval namreč v neki cerkvi in tja komunisti niso bili pripuščeni. Sploh jih niso povabili na zasedanje državnega zbora, kar pomeni, da so njihovi mandati razveljavljeni.

Volitve so seveda izpadle v korist vladajoče stranke, vendar izgube levičarskih strank vkljub silnemu nasilju niso velike. Absolutne večine pa Hitlerjeva stranka nima in zdaj snubi katoliški centrum za skupno delo, v kar je ta že pristal.

Preganjanje, ki se je začelo s Hitlerjevo samovladom, je strašno. Noben pristaš komunistične in socialistične stranke ni več varen življenja. Umori so na dnevnem redu. Hitlerjanska zastava s križem je postala državni znak, republikanska zastava izginja. Dom Karla Liebknechta so spremenili v fašistično trdnjavo za pobijanje komunizma. Hitlerjeve pomožne čete (militica) so bile uvrščene v redno policijo. Ko so nato druge države protestirale, češ, da se rušijo mirovni dogovori (Versaillski dogovor namreč določa določeno število vojske, ki je Nemčiji dovoljena), je nemški notranji minister Göring izjavil: Mirovni dogovori so samo cunjje papirja. — Umevno je, da skušajo velike množice protifašistovskih ljudi ubežati iz države. Pri tem jih sicer nemške oblasti ne ovirajo, a dežele, kamor se ti režejo, jih le bolj nerade sprejemajo. Tako Čehoslovaška ne dovoljuje vstopa nikomur, ki nima pravičnega potnega lista.

Na te dogodke v Nemčiji je inozemstvo odgovorilo z zvezo Francije, Anglije

in Rusije proti fašizmu. Italija se jih pa seveda veseli. Pojavili so se tudi gospodarski odmevi novega položaja. Čehoslovaška, Holandska in Jugoslavija so v carinski vojni z Nemčijo.

Na silno preganjanje židov so velika židovska podjetja v Poljski odpovedala naročila v Nemčiji, kar pomeni za nemško industrijo in gospodarstvo izgubo stotisočev mark.

Avstrija doživlja tudi svoj pretres, t. j. poizkus diktature krščanskih socialistov. Radi nepravilnega glasovanja v parlamentu je predsednik parlamenta (socialni demokrat) zapustil svoje mesto in za njim še oba njegova namestnika. Ker pravila avstrijske ustave takega slučaja ne predvidevajo, se je Dollfuss (krščanski socialist) enostavno polastil vlade in ovira vsak poizkus, da se državni zbor zopet sestane. Ta nova diktatura je izdala številne ukrepe (tako prepoved javnih zborovanj) in uvedla strogo cenzuro, vse v korist vladajočemu kapitalističnemu režimu.

V Ženevi zaseda razorožitvena konferenca. Predloge ene države izpodbija druga država (Angleži, Francozi); Nemci pa so pri bojevitnem fašističnem razpoloženju izgubili vsak smisel za mir med narodi.

Tudi v Španiji se pod vplivom razmer, ki vladajo po vsem svetu, širi nekako fašistično gibanje. Na drugi strani pa si množice lačnih brezposelnih enostavno razdeljujejo veleporestva, za kar španska vlada nima moči niti volje.

Madžarska je z novo vlado (predsednik Gömbös) tudi dobila program razdelitve veleporest. Ker pa se veleporestniki in visoki kapitalisti temu upirajo, se je vlada zatekla k zvišanju davkov (družinski davek, dohodnina, davek za prehrano invalidov itd.), da svoj proračun po možnosti krije.

Angleški parlament je sprejel nov državni proračun. Proračun za vojno in mornarico znaša 37,000.000 funt-sterlingov (en in pol milijona več kot 1932).

Grčija je doživela dva državna udara (po dveh generalih nasprotnih si strank). Zdaj pa je parlamentarna vlada zopet na krmilu, in sicer vlada, ki je naklonjena prejšnji vladarski rodbini.

V Ameriki (Zedinjene države) je nastopila silna denarna kriza, vse banke so ustavile izplačila in uvedle moratorij. Trenutno se je položaj nekoliko izboljšal, ker tiskajo cele množine novega denarja.

Japonsko-kitajska vojna traja dalje. Vsi poskusi Društva narodov proti njej so brez uspeha. Japonci ogrožajo že severno Kitajsko. Strupeni plini kosijo ljudi. Kitajski generali so deloma podkupljeni. Kitajci imajo velike žrtve.

Rusija čaka.

Z ozirom na to so bili glavni tvorci teh punkcij tako: dr. Korošec, dr. Maček, dr. Spaho, Ljuba Davidović in njih najzračilnejši pristaši konfinirani. Nahajajo se v različnih kopalniških in letoviških v Bosni (dr. Korošec je v Vrnjački banji) in uživajo popolno osebno svobodo. Proti glavnemu voditelju hrvatskih separatistov dr. Mačku so bili zaradi obilice obtežilnega materiala izdani drugi ukrepi in se nahaja danes v preiskovalnem zaporu v Beogradu.

Po zakonu o zaščiti države so bili obtoženi številni Slovenci, pristaši bivše Slov. ljudske stranke in so se pred držav. sodiščem v Beogradu zagovarjali. Obtoženi so bili, da so spomladi 1932 pri tkzv. šenčurških dogodkih vzklikali proti obstoječemu redu v državi in proti kralju. Proces je trajal več dni, poklicane so bile številne prič, vendar je trdil nek zagovornik (kot poroča »Slovenec«), da ni bila sprejeta nobena priča, ki so jih predlagali zagovorniki.

Zagovarjali so jih deloma slovenski deloma srbski zagovorniki. Sodbe so se glasile največ na poldrugo leto zopora, in sicer custodia honesta (časten zapor) (glavna obtožnica sta bila Brodar in župnik Škrbec), pri tem pa se vsteje preiskovalni zapor.

Skoro istočasno se je vršil proces po zakonu o zaščiti države proti dr. Pernariju, hrvatskemu separatistu.

Položaj v slovenskih delavskih revirjih je zelo slab. Dne 5. marca je bilo v Laškem reducirano ponovno 130 rudarjev. Prihodnji dan se je zbrala večstoglavna množica pred sodiščem, da protestira, vendar jo je policija razgnala. Načelnik rudarske skupine je bil aretiran. »Slovenec« obtožuje upravo rudnika, da je reducirala delavce s številnimi družinami, dočim je obdržala takšne, ki so jim po godu in ki sicer imajo svoja posestva.

Obsežne redukcije v rudnikih so bile tudi zadnji čas v Srbiji in Bosni, ker se stalno vračajo slovenski delavci-brezposelni.

Beograjska »Politika« ostro napada podružnico Bačinih tvornic v Jugoslaviji. Vsi delavci morajo v začetku služiti 14 dni brezplačno. Razmere so zdravstveno silno slabe, nalezljive bolezni so pogoste. Sprejemajo se delavci s 16 in 17 leti, a po 30. letu se odpuščajo, ko je višek moške dobe prekoračen.

Pred parlamentom so razpravljali o proračunu, ki je z ozirom na strašno gospodarsko krizo kolikor mogoče skrčen.

Ravnatoko so pred parlamentom razpravljali o separatističnih gibanjih v državi, pri čemer je večina obsojala punkcije. Razni govori poslancev (tako govor poslanca Nikića) pa dajo sklepati, da se mnogo ljudi bavi z mislijo drugačne ureditve države.

Grozen zločin mlade matere — Posledica krivičnosti človeške družbe.

V Zagrebu si je v obupu hotela M. K. končati življenje s tem, da se je napila octove kisline. Bila je noseča v devetem mesecu in je oteta smrti, v bolnici na stranišču porodila deklico.

Njen obup se je s tem še povečal ter je deklico umorila in stlačila v straniščno školjko. Tudi njeno življenje bo težko rešiti. — Kdor se more zamisliti v položaj revne mlade služkinje, kateri se obeta povečanje njene bede z nezakonskim otrokom in kdor si more predstavljati gorje zapostavljanja in zlorabljanja nezakonskega otroka, temu ni treba komentarja. Ta ima samo eno željo in zahtevo:

Vsem ljudem enake pravice in enake dolžnosti, zlasti kar se tiče odgovornosti napram nedolžnim otročičem.

Sleherni otrok in skrb zanj bodi last in dolžnost cele družbe.

To je tudi naše geslo.

Matere, vaša sveta dolžnost pa je, da primerno poučite svoje hčerke, preden jih odpravite v svet. Naučite jih samozavesti in smisla odgovornosti za svoja dejanja. Pa tudi sinove poučite o tej prepotrebni odgovornosti, poučite jih, da je zločin, zapustiti svoj zarod in živeti brezvestno samemu sebi.

Tistim pa, ki bodo morali izreči nad nesrečno zapeljano materjo obsodbo, pa bi rekla: Kdor je brez greha, naj vrže kamen na njo...

S. B.

Obči državljanski zakonik in ženske pravice.

Nekaj podatkov o nekdanjem položaju poročenih žena in napredek v tem oziru.

Moški so imeli vedno svoje določene državljanske pravice. Celo one delne brezpravnosti ali omejitve pravic, ki so jih ustvarili fevdalni ali suženjski zakoni, so v večini držav že davno pozabljene. Ali potrebno je pa ugotoviti, da so ženske, ali pa vsaj poročene ženske, svoje državljanske pravice, kolikor jih imajo, dosegle šele v zadnjih 100 letih in da so preostanki njih hlapčevstva ostali še doslej kot stokratne ovire njih pravicam.

Sredi 19. stoletja so n. pr. obstojali štirje zakoniki, ki so urejali državljanske odnose žena in njihov razmerje do družbe in družabnih odnosov: 1. Code Napoleon za osrednjo in zapadno Evropo, ki ni obvladoval samo francoskih in nizozemskih kolonij, nego tudi vso špansko in portugalsko Ameriko; 2. angleško običajno pravo, ki je tvorilo temelje zakonov v Veliki Britaniji, v večini angleških kolonij in v Združenih državah Severne Amerike; 3. ruski zakonik in 4. različne vrste vzhodnih zakonov. V vseh teh zakonikih — izvzemši ruskega, ki je bil naprednejši v obravnavanju žene kakor pa ostali — se je imelo žene v takem razmerju in stanju kakor stalne mladoletnike, ki so pod varštvom svojih zakonskih mož. One nimajo nikakih pravic. Žene po teh zakonikih ne morejo biti, niti postati lastnice česar koli, ne morejo niti skleniti kakršnekoli pogodbe, ne morejo tožiti pred sodiščem, niti ne morejo biti tožene, niti ne morejo nastopati kot stranka pri upravi rodbinskih zadevščin. Premoženje poročenih oseb je bilo teoretično vzeto skupno, v resnici je pa pripadalo zakonskemu možu, kajti on edini ga je mogel upravljati in z njim razpolagati. Edino mož je bil zakoniti zastopnik rodbine, samo on je imel avtoriteto nad rodbinskimi člani in pripadniki. Zakon se je tedaj v resnici ravnal po teoriji nekega znanega Angleža, ki je dejal: »Moja žena in jaz sva eno, in to eno sem jaz.«

Dokler je bil njih civilni in državljanski položaj tak, se žene niso mogle udeleževati v nobenih društvi, gospodarskih podjetjih in ustanovah. Žena ni mogla podpisati pri nobenem podjetju nikake pogodbe, ni mogla kupiti ali plačati nikakega deleža te ali one vrste, nikake delnice, saj ni imela nikakega premoženja in z njim tudi ni mogla razpolagati. Ker ni mogla biti tožena, bi tako podjetje tudi ne moglo sodno nastopiti proti njej, če bi n. pr. ne hotela izpolnjevati svojih do podjetja prevzetih obvez. Tako je bilo društveno ali gospodarsko udeleževanje vsaki ženi že v naprej onemogočeno.

Velike spremembe v tem oziru so bile pa izvedene v tej zakonodaji v teku zadnjih šestdesetih let. Dasi je Sovjetska Unija danes edina država (poleg Španske morda), v kateri velja popolna in absolutna zakonita enakopravnost med ženskami in moškimi, so poročene ženske v mnogih državah precej daleč napredovale na poti k tej enakopravnosti. Zakonodaja, s katero se bomo tukaj bavili, ima dvoje glavnih smernic: 1. Poročena ženska zavzema določeno družabno stališče, ki ji omogoča sprejemati obveznosti, za katere jo je mogoče napraviti odgovorno; 2. pripuščene so ji določene lastniške pravice.

1. Osvojitve družabnega položaja.

V veliki večini držav lahko poročene ženske zdaj svobodno sklepajo pogodbe in pri sodišču tožijo ali pa so tožene. To velja

praktično za skoro vse angleško govoreče države, z izjemo nekaterih držav v Ameriki in z nekaterimi omejitvami v Kanadi, in sicer v kanadski zvezni državi Quebec, kjer prevladujejo francoski zakoni in poročene ženske ne smejo izvrševati nikakih zakonskih ukrepov. V skandinavskih državah, v Češkoslovaški, v Avstriji, Poljski, Nemčiji in Jugoslaviji uživa poročena ženska prav tako polno ali skoro polno zakonito enakopravnost. Ali Francija, Holandska, Belgija, Španija do revolucije, in večina španski govorečih ameriških držav so pa primeri za države, kjer je — razen v posebnih izjemnih slučajih — potrebno, da dobi poročena ženska najprej pritrditev svojega moža, preden lahko sklene kako pogodbo. Na Japonskem se zakonite pravice ženske priznajo samo tedaj, če je ženo njen mož zapustil ali pa je iz drugih razlogov on sam izgubil svoje zakonske pravice ali pa jih ne more izvrševati, ali pa če so njeni interesi različni od njegovih.

II. Pridobitev lastniških pravic.

Priznanje lastniške pravice poročenih žensk se v različnih državah loči v dvoje smeri:

1. Tendanca ločiti lastnino zakonskega moža in zakonske žene

a) s tem, da je ženi zagotovljena svobodna kontrola in razpolaganje s svojim lastnim zaslužkom;

b) s tem, da je dopuščeno, da je lastnina oz. premoženje žene oproščeno od nadzorstva po možu, in sicer na temelju medsebojne pogodbe med možem in ženo;

c) s tem, da se izvede in uspostavi ločitev premoženja namesto skupnosti premoženja kot splošno pravilo;

2. tendanca, dati ženi pravico do nadzorstva kakor do razpolaganja s skupnim premoženjem.

1. Pota do ločitve premoženja.

a) V veliki večini držav lahko poročene ženske dandanes svobodno razpolagajo s svojim lastnim od njih samih prisluženim denarjem in prav tako lahko nadzirajo njega uporabo. Ta pravica jim je bila v večini držav podeljena s posebno tozadevno zakonodajo, ki je poroka ne utesni in ne spremeni. Ali je pa še nekaj držav, kjer ta pravica še ne obstoji ali pa je omejena. V Švici in v Mehiki ne sme sprejeti poročena ženska nikakega plačanega mesta izven doma, če ne dobi za to izrecnega ali molčečega pritrdila od svojega soproga. V Češkoslovaški žena ne sme brez dovoljenja svojega moža odpreti nikake trgovine, lahko pa tako dovolitev zahteva sodno, medtem ko sme pridobivati ali pridobiti na Holandskem in v predrevolucijski Španiji poročena ženska kakršnokoli premoženje samo z dovoljenjem in pritrditvijo svojega soproga. V nekaterih špansko-ameriških državah, kakor tudi v Quebecu (Kanada) pripada pa zaslužek žene še zdaj samo možu in ga lahko prosto uporabi za sebe samega.

b) Večina držav priznava dvoje oblik zakonskega (bračnega) razmerja, namreč poroke, katerih temelj je posebna pogodba med poročeno dvojico, in pa take poroke, ki so sklenjene brez vsakršnekoli pogodbe. Te posebne pogodbe — seveda tam, kjer jih zakon pripušča — se ozirajo navadno na premoženje, ki je pripadalo ženi pred poroko, in določajo izmero, v koliko ga moreta mož odtudno žena nadzirati in z njim razpolagati.

Ali tendenca moderne zakonodaje gre za tem, omogočiti ženitni pogodbi čim širši vpliv in možnost za razmah, tako da bi moglo biti skoro vsako premoženje pogodbeno določeno med možem in ženo, pa bodi pridobljeno kjer ali kdajkoli in na ka-

kršenkoli način: bodi s pridobitvenim delom ali iz drugačnih razlogov in bodi, da je bilo pridobljeno pred ali po poroki. Ta posebni razvoj, ki je za splošen napredek ženske velikega pomena, služi kakor sploh ves sistem ženitbenih pogodb v zaščito premožnih žensk, in prevladuje dejstvo, da je ogromna večina zakonov med nižjimi in manj premožnimi sloji, zlasti med delavstvom, brez vsakršnih pogodb.

c) V splošnem pa je poroka brez pogodbe dandanes še običajna oblika, poroka s pogodbo pa samo še izjema. V veliki večini držav je zakon do nedavnega časa predvideval, da je premoženje parov, ki so se poročili brez pogodbe, smatrati kot skupno premoženje pod nadzorstvom in upravo moža; žena si je mogla nadzorstvo nad svojim lastnim deležem zagotoviti samo pogodbeno. V tem sestavu je bila izjema samo Rusija, kjer je bilo premoženje moža in žene z ruskim zakonom iz leta 1833 priznано kot ločeno. V zadnjih letih pa so nekatere države svoje prejšnje stališče spremenile v povsem nasprotni smeri s tem, da so napravile ločeno premoženje za splošno pravilo. Tako ima poročena ženska v Angliji in v večjem številu Združenih držav Severne Amerike, pa tudi v Avstriji, zdaj prav isto pravico razpolagati s svojim lastnim premoženjem, pa naj bi ga pridobila kakorkoli kakor samostojna ženska, če tega ne zabranjuje kakšna posebna pogodba ali pa nasprotujoča naredba. Na Ogrskem imajo ženske, pa bodi poročene ali ne, enake premoženjske pravice kakor moške. V Mehiki in Panami je premoženje zakonskega moža in žene ločeno, če kakšna posebna pogodba ne določa nasprotnega. V Češkoslovaški in v Avstriji lahko žena prosto razpolaga s premoženjem, ki ga je prinesla v zakon. Če pa se gre za skupno, med zakonskim oz. bračnim stanjem pridobljeno premoženje in ni mogoče ugotoviti, komu pripada, se ga deli zakonskemu možu.

2. Nadzorstvo žene nad skupnim premoženjem.

Dandanes je skupnost premoženja še vedno splošno pravilo v veliki večini držav, in za žene, ki nimajo nikakih prihrankov ali drugega premoženja, tiči v tem sistemu neka določena prednost. V poslednjih letih so pa žene pridobile neko določeno pravico do nadziranja skupnega premoženja, pa bodi to s svojo zakonito sposobnostjo in zmoglostjo, skleniti posebno tozadevno pogodbo, v nekaterih državah pa še celo brez pogodbe. Tako se priznava na Norveškem premoženje kot skupno premoženje, ali žena upravlja svoj del, če ga seveda ima, povsem sama, in za vse, kar uporabi za to, da krije potrebe družine, lahko obremeni račun skupnega premoženja. V Nemčiji ima žena takozvano »pravico do ključev«, to znači, da je ona sama odgovorna za vodstvo gospodinjstva in lahko zastopa svojega soproga v vseh zadevah, ki se tičejo gospodinjstva. Mož mora jamčiti za vsako obveznost, ki jo je storila odtudno prevzela žena za namene gospodinjstva, čeprav ji mož to pravico spet lahko odvzame v slučaju, da bi jo žena izrabljala. V Švici obstojijo slične zakonske določbe. Žena vodi gospodinjstvo in preskrbuje tekoče potrebe in lahko zastopa družino s svojim soprogom, ki je za obveznosti, ki jih je žena storila v skupnem interesu, popolnoma odgovoren; to pravico pa ji lahko mož spet odtegne, če se žena pokaže nezmožna ali pa nevedna tega zaupanja. V Angliji žena lahko — davi se ločeno premoženje pravilo — zastavi kredit svojega moža, da iz tega krije življenjske potrebščine zase in za svojo družino, dočim v Belgiji, Avstriji, Jugoslaviji

in Češkoslovaški zakonski mož jamči za dolgove, ki jih njegova žena napravi za gospodinjstvo, nasprotno pa žena ne jamči za nobene dolgove moža.

Vendar, kakor smo videli v večini držav, zakonski mož še vedno povsem nadzira skupno premoženje — razen lastnih prilankov žene —, če seveda ne obstoja kakšna pogodba, ki določa v državah, ki take pogodbe dovoljujejo, baš nasprotno. To je pravni sistem v Franciji, Belgiji, predrevolucionarni Španiji, Holandski, Poljski, Rumuniji, Italiji, v skoro vseh latinsko-ameriških državah in še v nekaterih drugih.

Takšno je torej razmerje ženske do moškega in razmerje ženske do družbe ter do družabnega udejstvovanja. Vendar so ta razmerja od leta do leta boljša, in to v korist ženski, ki stopa v vedno večjimi koraki svoji popolni enakopravnosti in neodvisnosti nasproti. S tem sorazmerno se pa tudi večja udejstvovanje žene v družabnem, gospodarskem in političnem življenju in obenem tudi njen vpliv. Ta vpliv se pa uveljavlja v korist celotnemu napredku kar skokoma. Predsodki proti ženi so premagani in so padli, pri tem pa ženske dan za dnem dokazujejo, da doseženih pravic niso nevedne. (Žis)

Iz naših podružnic. Jesenice.

Tajniško poročilo za občni zbor Zveze delavskih žen in deklet, podružnica Jesenice z dne 25. marca 1933.

Ko se je vršil v aprilu 1932 lanskoletni občni zbor, je jeseniško delavstvo pravkar zaključilo svojo borbo za zaposlitev, zaključeno je bilo izprtje in bila spravljena nova kolektivna pogodba pod streho. Me, jeseniške delavske žene, smo lahko s ponosom mislile na to dobo, ki je tako častno prešla mimo nas in pri kateri smo ime v polni meri storile svojo proletarsko dolžnost. Stale smo ob strani naših moških sodrugov in jim v njih mezdnem boju pomagale kolikor se je pač dalo. Za nekaj časa je nastal počitek, vendar kmalu smo morale stopiti spet v akcijo, ko se je bilo treba v septembru postaviti za polno zaposlitev še onih naših sodrugov, ki so bili tedaj že šest mesecev izprti, in zatem pozneje, ko je šlo za kurjavo vdovam in starupokojencem, ter končno ob novi mezdni razpravi, ki jo je delavstvo K. I. D. izzvalo zaradi podražitve življenjskih potrebščin na jesen. S to podražitvijo je bila najbolj udarjena delavska žena, ki si je morala kupovati na jesen drago kurivo, zajedno so pa še poskočile cene vsem najpotrebnejšim življenjskim potrebščinam. Ta povišek je zmanjšal kupno moč delavske žene-gospodinje pri petčlanski družini za celih 20 odst., ali z drugimi besedami, pri plači od Din 1200.— za Din 240.—, pri plači od Din 1500.— pa za celih 300.—. SMRI je zahteval povišico mezd, in vsem vam je še v spominu dolga borba proti K. I. D. za dosego te zahteve. Ni še dolgo od tega, kar je bil podpisan zapisnik, ki beleži deljansko črtanje 4—6 odst. odtegljaja, kar znači mesečno Din 130.000 mezde več kakor pa dosedaj, 18. marca t. l. tega odtegljaja že ni bilo več. Sicer pa ta borba še ni povsem zaključena in upati je, da bo delavstvo, če bo dovolj solidarno, doseglo še druge uspehe v boju napram podjetniku.

Druga naloga naše Zveze je bila dosega ugodnosti, in sicer direktno za ženo. Ženska bolnica pri bolnici Bratovske skladišnice in porodnišnica, ženski referat pri

Delavski zbornici, materska zaščita in druge posebne stvari so bili stalni predmet za naše zanimanje in intervencije. Vendar znatnejših uspehov v tej smeri še ne moremo zabeležiti.

Tretja naloga našega dela je bila izobrazba naše žene. Prejšnja leta smo enkrat že imele serijo predavanj, potem so bila samo posamezna predavanja, v l. 1932/33 smo pa priredile dolgo serijo predavanj zdravstvene, vzgojne in poučne vsebine. Prvo predavanje je bilo v tej seriji dne 8. nov. 1932, zaključena pa serija še ni. Doslej se je vršilo 20 predavanj, na katerih je predavalo skupno 10 predavateljev in predavateljic. Obisk teh predavanj je zelo razveseljiv in znaša povprečno nad stodvajset udeleženk in udeležencev. Predavanja so se delno udeleževali tudi moški, vendar ne v preveč velikem številu. V zvezi s tem bi omenila tudi, da smo spor s »Svobodo« likvidirali na lanski skupni konferenci in da se zdaj vrši delo skupno. Sodelovale smo pri proslavi »Mednarodnega združnega dne«, dalje pri organizaciji večernega praktičnega tečaja, kakor tudi Delavske šole »Svobode«. Te dni smo bile tudi med prireditelji proslave 50 letnice smrti Karla Marxa. Kar se tiče torej izobraževalnega dela, lahko rečemo, da smo imele lep in pozitiven uspeh, na katerega smo lahko ponosne.

Zabavna plat našega udejstvovanja je obsegala prireditev dveh veselic, Miklavževega večera in pa sodelovanja pri prireditvah sorodnih organizacij te smeri.

Ko govorim o Miklavževem večeru, prehajam tudi na podporno stran našega udejstvovanja. Pri Miklavževem večeru smo našim otrokom in našim vdovam razdelile za preko Din 12.000 raznega blaga in tudi nekaj prigrizkov. Koliko je bilo obdarovancev, bo najboljšo povedala sodružica blagajničarka. Tudi sicer smo mislile na tako udejstvovanje. Podprle smo nekatere bolne sodružice v boleznih, nekatere ob smrti, in smo tudi mislile na ustanovitve podpornega sklada, za katerega bi plačala vsaka naša članica Din 0.50 mesečno in bi imela po pravilniku, ki ga bo odobrila morda današnji občni zbor, pravico do raznih podpor.

Organizatorična plat našega udejstvovanja se je raztezala na propagandno udejstvovanje, za pridobivanje novih članic, in s tem novih pobornic naših idej in na zainteresiranje najširših plasti za naše gibanje. To željo smo hotele izpolniti tudi z osnovanjem podružnice na Javorniku in smo imele v januarju t. l. tozadveni sestanek na Javorniku, ki pa je bil zelo slabo obiskan. Ustanovile smo tam samo svoj pododbor.

Z Zvezo v Ljubljani smo bile v najtesnejših stikih in smo imele v širšem odboru Zveze tudi svoje zastopnice.

H koncu omenjam še delo v številkah: Priredile smo 6 javnih shodov, 15 odborovih sej, do 15 sestankov, 20 predavanj, Miklavžev večer, 2 veselici.

Delo tajništva pa je bilo: 7 resolucij, 66 došlih dopisov, 81 odposlanih dopisov, 166 plakatov, 120 ročnih vabil; skupno 286 izvedov.

Gibanje članstva: l. 1932 od zadnjega občnega zbora 52 novih članic.

Gibanje članstva od začetka: pristopilo doslej 372 članic, izstopilo doslej 85, stanje 287 članic; od izstopivših: 6 izstopilo, 8 umrlo, 5 odpotovalo, 66 izključenih; skupno 85.

Pregled predavanj:

20 predavanj, 16 zdravstvenih, 4 poučna; predavateljev iz Ljubljane devet, ki

so predavali 13 krat, in to 3 za poučna s 4 predavanji, 6 za zdravstvena z 9 predavanji in eden predavatelj od domačih (dr. Marčič), ki je predaval 7 krat. Predavateljcem in predavateljicam smo dolžni najpristronejšo zahvalo, zlasti pa še gospodu dr. Marčiču, ki nam je šel vedno na roko in reševal in rešil vedno situacijo, kadar kdo drugi ni mogel priti.

Storile smo vse, kar je bilo v naši moči. Zdej pa sodite ve, članice in sodružice.

Hermína Kristanova, tajnica.

Zagorje.

V četrtek, dne 9. marca se je vršil ustanovni občni zbor podružnice Zveze delavskih žen in deklet za Slovenijo v Zagorju ob Savi ob polnoštevilni udeležbi članic. Izvolil se je naslednji odbor: predsednica Pečar Alojzija, namestnica Višnikar Rozalija, tajnica Lukač Pepca, namestnica Zupan Leopolda, blagajničarka Bazelj Marija, namestnica Zavrašek Fani; odbornice Koželj Angela, Kopitar Terezija, Guzaj Ana, Skrabar Marija; preglednice Ručman Alojzija in Kamnik Pavla.

Odbor si je nadel nalogo, da posveti vse moči izobrazbi delavske žene, da jih pripelje na pot samozavesti in solidarnosti z ostalim razredno zavednim proletarijatom.

Pozivamo tem potom vse članice, da redno in točno posečajo vsa predavanja in sestanke, ki se bodo vršili, da redno plačujejo organizacijski davek — t. j. svoje članske prispevke. Dolžnost vsake članice pa je tudi, da redno čita naš »Ženski list« in v splošnem zasleduje razvoj ženskega gibanja. V združenju je moč!

»Jaz sam — nič,
MI vsi — moč!«

Odbor.

Ptuj.

Marxova proslava tukajšnje »Svobode« dne 25. marca je lepo uspela.

Dopoldanskega predavanja se, žal, naše ženske niso v takem številu udeležile kot bi to bilo pričakovati, vendar je pa na žalost res, da »moramo« kuhati, pa tudi obisk cerkve ne sme izostati.

Referat s. Šegule je bil globoko zasnovan in predčen navzočim, kako kljub vsemu marksizem osvaja svet.

Večerna prireditev je bila polnoštevilno obiskana. Še vstopnic je zmanjkalo. Zasluga gre s. Delpinu, ki je z dramatisacijo otroške igre »Včeraj je bilo, jutri bo« dokazal, kaj se vse zmore pri dobri volji. Malčki so se dobro odrezali, istotako člani govorilnega zbora, katerim se tudi mora čestitati.

Da je pevski in godbeni odsek storil svoje, ni potrebno posebej povdarjati.

Predavanja. Ker se zdi nekaterim preveč, se bodo v bodoče vršila redna predavanja le ob četrčkih in se torej vse sodružice prijazno vabijo.

Esperanto. Tudi tu bomo spet nadaljevali in upamo, da se bodo ob priliki našega občnega zbora priglasile članice za novi tečaj.

Zahvala. Podpisana se najlepše zahvaljujem vsem članicam Zveze delavskih žen in deklet ter vsem ostalim, ki so spremile našo ljubljanko na njeni zadnji poti. Iskreno se zahvaljujem upraviteljstvu dekliske šole za soudeležbo učenk pri pogrebu in součenkam za krasen podarjen venec. In vsem za izraze sočutja prisrčna hvala.

Rezi Domajnko.

Tiskovni sklad: Šuligoj, Ljubljana 1 Din.